

HÍRFUTÁR

5. évfolyam, 14. szám MTA VILÁGGAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET

2003. július

A TARTALOMBÓL

1	Összefoglaló: A szegénység enyhítéséért ... kiadványról	3	Események
2	Magyarország az infokommunikációs versenyben	4	Újdonságaink

Fóti Klára

„A szegénység enyhítéséért – helyzetkép és javaslatok” című kötetről

Az ENSZ Fejlesztési Szervezete (UNDP) és az MTA Világ-gazdasági Kutatóintézetének együttműködésében elkészült a legújabb országjelentés Magyarországról, az úgynevezett „humán fejlettség” témakörében. A mostani jelentés az ötödik ebben a sorozatban.

Az ENSZ különösen a 90-es évek eleje óta szorgalmazza az egyes országok humán fejlettségi szintjének mérését és összehasonlítását. A nemzetközi szervezetek (elsősorban az ENSZ) szóhasználatában meglehetősen elterjedt, magyarra nehezen fordítható *human development* kifejezés tág teret ölel fel – azon szociális kérdéseket, amelyekre a széles értelemben vett társadalompolitika hatóköre kiterjed. A koncepció elsődleges célja, hogy az emberek élete kiteljesedjen, életminőségük javuljon, s ily módon képességeik kibontakoztatására lehetőségük nyíljon. Az alapvető feltételt nem csak maga az egészséges és hosszú élet jelenti, hanem a tudás megszerzésének lehetősége, valamint az is, hogy az embereket méltányos életszínvonal illesse meg. A koncepció hangsúlyozza, hogy a gazdasági növekedés nem öncél, hanem ezek megvalósításának eszköze. A humán fejlettségi mutató (*human development index*, rövidítve HDI) az említett három alapvető tényezőt, vagyis a születéskor várható átlagos élettartamot, az iskolázottsági szintet és az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) vásárlóerő paritáson mért értékét összesíti egy mérőszámban.

A fentiekből következik, hogy a koncepció az egyik legfontosabb célként a szegénység enyhítését tűzi ki. A mostani magyar jelentés ezzel a témával foglalkozik elsősorban. A szegénység helyzetének mélyebb elemzését megelőzően azonban – mintegy háttérként – az első fejezet a „humán fejlettség” elmúlt tíz évben tapasztalható fő tendenciáit vázolja fel röviden, majd a HDI megyék közötti differenciáltságát ismerteti, rámutatva a lehetséges okokra is.

Az elmúlt néhány évben tapasztalható gazdasági növekedés ellenére a szegénység leküzdése továbbra is lénye-

ges és aktuális kérdés maradt Magyarországon. A jelentésben közölt adatok ugyanis azt mutatják, hogy ma is tetemesek az egyes társadalmi csoportok közötti életszínvonalbeli különbségek, s a gazdasági növekedés hasznából a legkiszolgáltatottabbak aligha részesülnek. Nem csak a magas és alacsony jövedelmű csoportok közötti különbségek éleződtek ki, hanem a kilencvenes évek elejei recesszió nyomán kialakult elszegényedés következményei is éreztetik hatásukat. A gazdasági átalakulás során a szegénység tovább mélyült. A kirekesztett csoportok helyzetével foglalkozó második fejezet megállapította például, hogy hazánkban 1,2-1,3 millió ember (a magyar lakosság 12-13%-a) él halmozott szegénységben, vagyis rájuk legalább három jellemző a szegénység öt formája közül. (Ezek a jövedelmi, a fogyasztási, a szubjektív szegénység, a lakásszegénység és a lakásfelszerelésben megnyilvánuló szegénység.)

A jelentésből világosan kiderül, hogy a halmozott szegénység enyhítéséhez mindenképp átfogó szociálpolitikára lenne szükség. Ennek olyan koncepcióra kellene alapulnia, amely világos, összehangolt és koherens elveken alapul. Az átfogó politika kialakításának fontos előfeltétele, hogy a szegénység okairól, jellegzetességeiről több információ álljon rendelkezésre. A jelenlegi hiányosságok egyik oka, hogy a szegények helyzetéről máig sem készült olyan szisztematikus, célzott adatgyűjtés, amely támpontul szolgálhatna nem csupán életkörülményeiket illetően, hanem a segélyrendszerrel kapcsolatos viselkedésük, felfogásuk, véleményük tekintetében is.

A harmadik fejezet kimutatta, hogy a segélyezés a legszegényebbeket nagyon alacsony hatékonysággal célozza meg. Az elemzett felmérés szerint ugyanis a szegények jelentős csoportjai ellátás nélkül maradtak. A segélyezési rendszer tehát jelentős változtatásokra szorul.

Magyarország az infokommunikációs versenyben

Az ICT szerepe a gazdaságban

Az információtechnológiai forradalom (ICT, *information and communication technologies*) – amit sokan a „második ipari forradalom”-ként aposztrofálnak – az 1970-es évek végén indult világhódító útjára. Mára az ICT-szektor a fejlett gazdaságok egyik, ha nem a legmeghatározóbb ágazatává vált. A 90-es években a beruházások egyre nagyobb hányada valósult meg az ICT-szektorban, s a szektor a legtöbb fejlett országban a gazdasági növekedés motorjává vált. Az ICT elterjedése a gazdaság más ágazatainak hatékonyságára is pozitívan hatott, a termelékenységnövekedés az ICT-előállító és -felhasználó szektorokban volt a legnagyobb.

Az ICT-szektorban az OECD-országokban betöltött szerepét illetően Magyarország több mutató alapján is igen előkelő helyen áll. Az ICT-szektor hozzáadott értéke 1999-ben az üzleti szektor összes hozzáadott értékének 9,5%-át adta (az OECD átlagában); Magyarország 10,5%-os részarányával az átlag fölött – az USA és Nagy-Britannia között – volt, és a szektor növekedése nálunk volt a leggyorsabb az elmúlt időszakban.

Az ICT-szektor a nemzetközi kereskedelemben is egyre jelentősebb szerepet tölt be, hiszen az ICT-eszközök (pl. a számítógép) kereskedelmének növekedési üteme csaknem kétszerese a többi termékének.

Az ICT-eszközök exportja számos fejlett országban már jóval meghaladja a GDP 5%-át, néhány ország azonban még ennél is erőteljesebben specializálódott az ICT-termékekre és szolgáltatásokra. Írországon például az export 32%-át adja a szektor, de Magyarország is a világ élvonalában van. ICT-exportunk arányaiban az egyik legmagasabb a világon: a teljes exporton belül 18%, a GDP-hez viszonyítva pedig 12%.

A fejlett gazdaságok gyors ütemű átalakulása, a tudásintenzív „új gazdaság” kialakulása új lehetőségeket teremt a munkavállalók számára, ugyanakkor magas szintű, sokszor speciális szaktudást, ismereteket követel meg tőlük.

Az OECD-országok kettős kihívás előtt állnak. Egyrészt biztosítaniuk kell, hogy az új ágazatok és tevékenységek növekedését ne akadályozza a képzett munkaerő hiánya, másrészt a társadalmat is fel kell készíteniük az információs korszak igényeinek való megfelelésre. Az IT-szaktudású munkavállalók hiánya általános aggodalom a fejlett országokban, mert a legfőbb problémát a munkavállalók ismeretei és a cégek elvárásai közötti eltérés jelenti.

További nehézségeket teremtett, hogy az ICT-hez való hozzáférés, a komputeres és az internet használatában jelentkező nagymértékű különbségek „digitális szakadékot” okoztak azok között, akik tudnak élni az ICT nyújtotta lehetőségekkel, és akik nem. Az ICT-hez való hozzáférés egyre inkább alapjává válik a gazdasági és társadalmi fejlődésnek, így az egyes országok között, illetve az egyes országokon belül kialakuló egyenlőtlenségeket is erősítheti.

Az ICT elterjedtsége szempontjából Magyarország helyzete sokat javult az elmúlt években. Az elterjedtségre vonatkozó legalapvetőbb mutató, a fix telekommunikációs elérési csatornák tekintetében (pl. telefon, kábel) a magyarországi növekedés rendkívül dinamikus volt, és hazánk nem csak Csehországot és Lengyelországot, de Olaszországot és Ausztriát is megelőzi e téren. Az egyéb mutatók alapján azonban hazánk igencsak el van maradva a fejlett országoktól. A PC/100 lakos arány igen alacsony, tíz alatti, ami az USA 80 feletti átlagát, de még az EU 31 körüli átlagát tekintve is igen kevés. Ráadásul a számítógépek 80%-ban üzleti és kormányzati használatban vannak, vagyis a házi használatú PC-k aránya még alacsonyabb. Még komolyabb problémát jelent, hogy Magyarország az egy tanulóra jutó PC-k száma alapján is meglehetősen hátról van a rangsorban. Magyarországon a felsőoktatásban végzetek alig egy százaléka végez számítógépes szakemberként, ami meglehetősen alacsonynak mondható (Szlovákiában például ugyanez az arány 5%!).

Az internetezés területén részben a *host*-ok száma lehet mérvadó, amelyben a mediterrán EU-tagokkal és a közép-kelet-európai országokkal megközelítőleg egy szinten vagyunk. Ugyanakkor az internetezés költségét tekintve hazánk – sajnos negatív értelemben – a listavezető, ami magyarázatot adhat az otthoni internethasználat rendkívül alacsony fokára is. Míg egy internetes elérési csomag (40 órás hozzáféréssel csúcsidőben) az USA-ban 23 dollárba kerül, az EU-átlag pedig 62 dollár, addig ezért Magyarországon 172 dollárt kell havonta fizetni. (A cikk grafikonokkal bővített változata elérhető a www.vki.hu/ujdontasok cím alatt.)

ESEMÉNYEK

Április 29-én az Európai Bizottság EUCON-projektje keretében szakmai beszélgetésre került sor az Európai Konventről. A két meghívott előadó Szájer József és Vastagh Pál voltak, akik a konventben a magyar parlament ellenzéki és kormánypárti oldalát képviselik (Balázs Péter, a konvent harmadik magyar képviselője intézetünk egy őszi rendezvényére lesz hivatalos ebben a témában).

Szájer József előadását azzal kezdte, hogy kiemelte az európai alkotmány, vagy legalábbis egy alkotmányos szerződés megszületésének jelentőségét. Kitért a jelenlegi intézményi egyensúly fenntartására mint olyan érdekre, amelyet a konventtagok döntő többsége támogat. Véleménye szerint a 2003 áprilisáig kialakult konszenzusos légkört (amelynek eredményeként jó esély van az Európai Unió működésének egyszerűbbé, átláthatóbbá és hatékonyabbá tételére) megtörte Giscard d'Estaing április végi intézményi javaslata, amely csupán a jelenlegi öt nagy tagország elképzeléseit tükrözi.

Vastagh Pál előadásában elsősorban azt emelte ki, hogy az Európai Konvent által betervezett alkotmányos szerződéstervezet nyomán az EU-ban erőteljesebb lehet a szociális védelem, és jó esély van a szociális párbeszéd intenzívebbé tételére, a civil szféra, valamint a nemzeti

parlamentek nagyobb bevonására az integrációs ügyekbe. Az Alapvető Jogok Chartájának beemelásával, valamint a szabadság, biztonság és igazságosság övezetének további intézményes megerősítésével biztonságosabb és szolidárisabb unióban élhetünk majd.

Ezt követően az előadók válaszoltak a főleg kutatókból és egyetemi, főiskolai hallgatókból álló közönség kérdéseire is.

Május 19-én a Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche kutatóit fogadta a VKI az évente megrendezett bilaterális szakmai találkozó keretében. A rendezvényen több előadás is foglalkozott a küszöbön álló EU-bővítésből adódó kihívásokkal, Európa versenyképességével, valamint az élelmiszeripar, a kereskedelem és az agrárszféra előtt álló feladatokkal. Többen elemezték – magyar és osztrák szemszögből – a bővítés pénzügyi és költségvetési kérdéseit, a Magyarországra áramló külföldi tőke csökkenésének okait és a tagjelölt országok előtt álló pénzügyi dilemmákat. A kutatók megállapodtak abban, hogy a két intézet több éve fennálló együttműködését, jó szakmai kapcsolatait a jövőben hatékonyabban kívánják kamatoztatni közös pályázatok révén is.

Június 10-én Andrew Wong, a Columbia Egyetem professzora tartott előadást a VKI-ban *Global Competition and Technology Industries* címmel.

Június 11-én a VKI néhány vezető kutatója sajtótájékoztató keretében fejtette ki véleményét aktuális világgazdasági és világpolitikai kérdésekben, amelyek a röviddel azelőtt lezárult eviani csúcstalálkozó kapcsán vetődtek fel. A rendezvényen Simai Mihály akadémikus tartott előadást *Kompromisszumok és konfliktusok a G8-csúcs után* címmel, majd Kiss Judit elemezte röviden a fejlődő országok támogatásában várható változásokat és perspektívákat a közeljövőben. Simai Mihály összefoglalója megtekinthető a www.VKI/ujdonsagok cím alatt.

Június 11. és 16. között az MTA csereprogramja keretében intézetünk vendége volt a vietnámi Világgazdasági Kutató Intézet háromfős delegációja. Konzultációkat folytattak Bassa Zoltánnal és Mészáros Klárával, valamint intézetünk több más munkatársával is. Érdeklődésük középpontjában a magyarországi gazdasági átmenet tapasztalatai, azok hasznosítása állt. A témában kutatási együttműködés is elképzelhető a két intézet között.

Június 16-án és 17-én a VKI látta vendégül mint koordinátor az 5. keretprogramon belül működő nemzetközi kutatócsoport konferenciáját. A KNOGG név alatt immár második éve tevékenykedő, hat országot átfogó *team* azt vizsgálja, hogy milyen szerepe van a kis országok növekedésében a tudománynak, a technológia- és innovációs politikának (A projekt neve: *Knowledge, Growth and Globalisation – Science and Technology Policy as a Growth Factor in Smaller Economies*) A budapesti összejövetelen a négyes témakör (*Lehetőségek és javaslatok a politikai döntéshozók számára nemzeti szinten*) országjelentéseit tárgyalták meg a résztvevők, külső magyar szakértők és szakmai érdeklődők bevonása mellett, továbbá kijelölték és megvitatták az ötödik témakörből (*EU-szintű ajánlások megfogalmazása*) adódó részfeladatokat is. (www.knogg.net)

Június 18-án Visnja Samardzija, Horvátország EU-integrációs miniszterhelyettese folytatott szakmai beszélgetést a VKI kutatóival. Az eszmecsere során vendégünk első kézből származó információkkal szolgált Horvátország integrációs erőfeszítéseiről, az EU-val aláírt stabilizációs és társulási szerződésről, valamint az ehhez kapcsolódó feladatokról. Kutatóink kérdésére válaszolva elmondta azt is, hogy Horvátország örömmel várja a magyar beruházókat, számít Magyarország segítségére, támogatására a felkészülési folyamatban, valamint szívesen veszi, ha átadjuk tapasztalatainkat, melyeket a felkészülési folyamat és a brüsszeli tárgyalások során szereztünk.

Június 24-én sajtótájékoztató keretében mutatták be a VKI és a UNDP (United Nations Development Programme) együttműködésében (angolul és magyarul) készült aktuális magyar „humán fejlettségi” országjelentést, *A szegénység enyhítéséért – helyzetkép és javaslatok* címmel. Immár évek óta a kötet szerkesztője Fóti Klára, intézetünk kutatója. A legújabb kötet megjelenését a szokásosnál is jóval élénkebb szakmai és „médiás” érdeklődés kísérte.

Június 24-én került sor a VKI és a brüsszeli székhelyű Friends of Europe szervezésében egy nagyszabású, öt helyszínt (Románia, Hollandia, Görögország, Magyarország és Brüsszel) átfogó angol nyelvű videokonferenciára, *Hearing from Europe* címmel. A június 24-i rendezvény egyike volt az ötnapos, hétfőtől péntekig tartó videokonferenciasorozatnak, melynek során mind a 28 (tag és tagjelölt) ország résztvevő politikusai és polgárai kifejtették véleményüket a konvent és a thesszalóniki csúcs után a számukra legfontosabbnak tűnő, Európa jövőjét meghatározó kérdésekről.

A technikailag is kihívást jelentő rendezvénynek a Budapesti Műszaki Egyetem adott otthont. A magyar panel előadói a politika, az üzleti és a tudományos élet jeles képviselői voltak: Balázs Péter, Magyarország EU-nagykövete, Fodor István, a Magyar–EU Bővítési Üzleti Tanács elnöke, és Inotai András, a VKI igazgatója. A sikeres 120 perces körkapcsolásos rendezvényt Pócs Balázs, a Népszabadság újságírója moderálta. A konferencia interaktív jellege egyrészt lehetővé tette a négy ország előadói (plusz a brüsszeli moderátor) közötti eszmecserét, másrészt azt is, hogy a jelenlévő hallgatók „élőben” tegyék fel kérdéseiket a külföldi előadóknak, amelyekre azonnal választ is kaptak. (www.friendsofeurope.org)

Június 25-én a VKI-ban sajtótájékoztató keretében mutatták be a Világbank által publikált kötetet *European Integration, Regional Policy and Growth* címmel. A rendezvény alkalmából Budapestre jött, és előadást tartott a könyv egyik szerkesztője, Bernard Funck, a bank Közép- és Délkelet-Európával foglalkozó makroökonómiai csoportjának vezetője.

Június 26-án szintén a VKI-ban került sor egy magyar – német szemináriumra, „Az Európai Unió sikeres bővítésének feltételei, kritérium és következményei magyar és német szemmel”. A VKI és a Hanns Seidel Alapítvány közös rendezvénye neves magyar és német szakértőket vonultatott fel, akik több szempontból is azt boncolták, hogy melyek a sikeres magyar tagság és a sikeres EU-bővítés feltételei, továbbá melyek az ehhez kapcsolódó legsürgetőbb feladatok.

ÚJDONSÁGAINK

Vélemények, Kommentárok, In- formációk

- No.53 Simai Mihály: A világgazdaság távlatai és az iraki háború
- No.54 Szemplér Tamás: Francia nagyhatalmi álmok
- No.55 Hernádi András: Vírusokra virtusok?
- No.56 Kiss Judit: Hogyan finanszírozható a magyar mezőgazdaság?
- No.57 Túry Gábor: Szlovákia az Európaházban
- No.58 Szanyi Miklós: Tőkevonás és gyárbezárás: jön, vagy megy a tőke?
- No.59 Vida Krisztina: Születőben az európai alkotmány

Hívtások

- No.163 Székely-Doby András: Széllal szemben: India gazdasága az ezredfordulón
- No.164 Szigetvári Tamás: Információs technológiai trendek a világban és Magyarországon

Műhelytanulmányok

- No.43 Szemplér Tamás: A strukturális alapok felhasználásának tapasztalatai Szászországban
- No.44 Szalavetz Andrea: Technológiafejlődés, specializáció, komplementaritás, szerkezetátalakulás (Szakirodalmi áttekintés)

(ELŐKÉSZÜLETBEN)

- Szabó Barnabás: Hogyan készítsük fel vállalkozásunkat az uniós piacra?
- Bassa Zoltán: Beruházások és gazdasági növekedés Japánban a 90-es évtizedben
- Mészáros Klára: A gazdasági együttműködés lehetőségei és feltételei Kínában
- Somai Miklós: A tömegközlekedés szervezése és finanszírozása Nyugat-Európában
- Somai Miklós: A közvetlen kifizetések és az EU keleti bővülése
- Szalavetz Andrea: A hagyományos és a gyorsan növekvő ágazatok támogatására alkalmazott iparstratégiai eszközök

Dezséri Kálmán: Gazdasági recesszió vagy visszaesés az ezredfordulón az USA-ban és az amerikai gazdaságpolitika

Artner Annamária: A magyar telephelyű multinacionális cégek érdekei és ellenérdekei az EU-csatlakozással kapcsolatban

Working Papers

- No.134 Andrea Szalavetz: 'Tertiarization' of Manufacturing Industry in the New Economy.
- No.135 Yoji Koyama: The Transition to a Market Economy in the Successor States of Former Yugoslavia. Differences of North and South
- No.136 Kálmán Dezséri: Business-cycle Development in Hungary and Europe: The Consequences of EU and EMU Accession for Hungary's Labour Market

(ELŐKÉSZÜLETBEN)

Annamária Artner, Zoltán Bassa, András Hernádi, Klára Mészáros and András Székely-Doby: Far Eastern Responses to Globalization

---

Amennyiben felkeltettük érdeklődését kiadványaink iránt, forduljon intézetünk munkatársához:

Varga Istvánné

telefon: 224-6707, fax: 224-6765

e-mail: vgyorgyi@vki.hu

illetve publikációink megtalálhatók, letölthetők a www.vki.hu veboldalon

---
